

Завальнюк Сергій Володимирович
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМО МАЙНО В ПОРЯДКУ СПАДКУВАННЯ

Здавалося б з таким простим буденним явищем як прийняття спадщини зіштовхується більшість людей, але через незнання, неухважність та відсутність пильності людина може не здійснити свої права в повній мірі, або, навіть, нашкодити собі.

Саме з недотриманням строків пов'язано більшість проблем прийняття спадщини. Так, згідно ст. 1270 ЦК України, для подання заяви на прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини.

Як відомо, за відсутності спадкоємців, або їх відмову від прийняття спадщини, така спадщина може бути визнана судом за заявою органу місцевого самоврядування відумерлою. В такому разі, спадщина переходить у власність територіальної громади. Слід відмітити, що таке на практиці відбувається вкрай рідко, оскільки, рідко трапляється відсутність спадкоємців, їх відмова від спадщини, та законодавством не передбачено ефективного порядку виявлення органами місцевого самоврядування такої спадщини.

Але це, все одно, має вагоме значення, так, згідно ч. 3 ст. 1272 ЦК України, за позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити йому додатковий строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини. В такому випадку у суд подається позов, в залежності від обставин, до інших спадкоємців, які прийняли спадщину, або до органів місцевого самоврядування, якщо така спадщина було визнана судом відумерлою [2].

В такому позові необхідно довести поважність причин пропущення первинного шестимісячного строку. В Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» вказано, що суд ухвалює рішення про призначення додаткового строку для прийняття спадщини, якщо буде встановлено, що причини його пропуску є поважними. Так, поважними є причини, пов'язані з об'єктивними, істотними, нездоланими труднощами для спадкоємця [1].

Спадкоємець, якому за рішенням суду встановлено додатковий строк для подання заяви про прийняття спадщини, повинен у межах встановленого судом строку прийняти спадщину шляхом подання нотаріусу за місцем відкриття спадщини відповідної заяви.

Варто звернути увагу, с пропущенням строку прийняття спадщини понад рік, якщо вона не була визнана судом відумерлою, Цивільним кодексом передбачено, що таке визнання повинно відбутися. Отже, подовження строків зачіпає права та інтереси територіальної громади, тому органи місцевого самоврядування являються належним відповідачем.

З вибором органа місцевого самоврядування в якості відповідача варто бути обережним. Так, як показує практика, державні органи, органи АРК та органи місцевого самоврядування в більшості випадків намагаються діяти з максимальною вигодою для держави, АРК, територіальної громади. Це зумовлює те, що вони майже завжди намагаються оскаржити рішення, що є незручним для позивача. До того ж, в даному випадку, наявні всі законні підстави задовольнити вимоги органу місцевого самоврядування щодо визнання спадщини відумерлою.

Тому на допомогу позивачу приходить наступна доволі цікава судова практика. Відповідно до ч. 3 ст. 1268 ЦК України, спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, вважається таким, що прийняв спадщину, якщо протягом строку, встановленого ст. 1270 ЦК України, він не заявив про відмову від неї [2]. Але таке «фактичне прийняття спадщини» не є підставою для отримання свідоцтва про право на спадщину чи свідоцтва права власності на нерухоме майно. В такому випадку, спадкоємці одної черги спадкування можуть симулювати спір в судовому порядку і визнати право власності на спадкове майно в порядку спадкування за законом.

В такому випадку відповідачем виступає інша особа, яка є спадкоємцем тої самої черги, що і відповідач. Обґрунтовуючи позовні вимоги, в такій ситуації, необхідно довести своє постійне проживання з спадкодавцем за його життя. Доказами проживання позивача з спадкодавцем за його життя може слугувати: реєстрація місця проживання позивача за однією адресою з спадкодавцем, показання свідків, незаперечення даного факту відповідачем тощо. Незаперечення факту відповідачем – це підстава звільнення від доказування, що надає можливості суду швидко винести правомірне рішення (ст. 61 ЦПК України).

Література:

1. Про судову практику у справах про спадкування : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 р. № 7 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.